

ISLAMSKA MISAO

Osnivač i izdavač: Fakultet za islamske studije, Novi Pazar

Za izdavača: Prof. dr. Enver Gicić

Glavni urednik: Prof. dr. Enver Gicić

Pomoćnik urednika: Prof. dr. Hajrudin Balić

Redakcija: prof. dr. Admir Muratović, prof. dr. Almir

Pramenković, hfz.doc. dr. Haris Hadžić, doc. dr. Siham Mevid

Šerijatski recenzent: prof. dr. Almir Pramenković

Tehnički urednik: Senad Redžepović

Lektor: Samir Škrijelj

Štampa: El-Kelimeh, Beograd

Tiraž: 500 primjeraka

Adresa redakcije: Fakultet za islamske studije,
ul. Rifata Burdževića 1, 36300 Novi Pazar

Štampanje ovog broja pomogla je Vlada R. Srbije - Kancelarija
za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

378:28

ISLAMSKA misao : godišnjak Fakulteta za islamske studije Novi Pazar /
glavni urednik Enver Gicić. - 2007, br. 1- . - Novi Pazar : Fakultet za islamske
studije, 2007- (Užice : Grafičar). - 24 cm

Godišnje.

ISSN 1452-9580 = Islamska misao (Novi Pazar)

COBISS.SR-ID 141771532

KUR`ANSKA KAZIVANJA – POUKE ZA RAZUMOM OBDARENE

Sažetak

Kur`anska kazivanja, pored historijske i književne vrijednosti, imaju svoj daleko uzvišeniji cilj: opomena i pouka, objašnjenje i potvrda, uputa i milost, kao što to Uzvišeni Allah poručuje:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۗ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِن تَصَدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

U kazivanjima o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljen, i objašnjava sve, i putokaz je i milost narodu koji vjeruje. (Jusuf, 111)

Na osnovu ovih kur`anskih smjernica nastali su temelji islamskog da`veta. Historijska kazivanja u kur`anskim kazivanjima fragmentarno su povezana. Svrha ovih kazivanja nije samo iznošenje historijskih činjenica nego izlaganje pouka i opomena iz historijskih događaja. Kur`anska kazivanja potiču čovjeka na razmišljanje o uzročno-posljedičnim vezama, o povodima i ishodima događaja, shodno Allahovim, Uzvišen neka je, zakonima, što se u pravilu uvijek svodi na neiscrpnu borbu dobra i zla. Na taj način Allah dž.š. Svojim je kazivanjima historijske događaje stavio u kontekst univerzalnih događaja, uz razmatranje i opis njihovih prirodnih i društvenih segmenata.

Ključne riječi: kazivanja, Kur`an, pouka, poslanici, narod, ponavljanje.

Abstract

Quranic stories, in addition to their historical and literary value, have a far more lofty purpose: rebuke and instruction, explanation and confirmation, guidance and grace, as the Exalted Allah said:” *There is in their stories instruction for men endued with understanding. It is not a tale invented but a confirmation of what went before it a detailed exposition of all things and a Guide and a Mercy to any such as believe.*” (Yusuf, 111) The basis of Islamic missionary mission was formed on the basis of these Qur’an guidelines. The historical narratives in Qur’anic stories are fragmented. The purpose of these stories is not merely to convey historical facts, but to present lessons and reprimands from historical events. The Qur’anic stories encourage one to think about cause-and-effect relationships, about the causes and outcomes of events and according to Allah, may He be exalted, by His law, which, as a rule, always boils down to the inexhaustible struggle of good and evil. In this way, Allah placed historical events in the context of universal events, considering and describing their natural and social segments.

Keywords: stories, Qur’an, instruction, messengers, people, repetition.

UVOD

Slušatelj ili čitatelj stremi događajima vezanim za uzroke i posljedice. A kada ti događaju budu prožeti mjestima uzimanja pouke iz kazivanja o narodima prošlim želja za njihovom spoznajom biva najjači motiv za ustaljenje njihove pouke i poruke u duši i svijesti čovjeka. Sve pojedinosti obraćanja prožetih savjetima koja se redosljedno izlažu razum ponekad ne može povezati niti poimati sve ono što se u njima iznosi. Međutim, kada ona poprime oblik životne stvarnosti u svojim događanjima njihovi ciljevi su jasniji i čovjek ih pomno sluša s čežnjom i nestrpljenjem i bude pod uticajem pouka i poruka koji se nalaze u njima. Istinite priče imaju ovu najjaču ulogu u arapskoj stilistici, a to se najbolje interpretira u kur'anskim kazivanjima.

Kur'an piše povijest brojnih naroda koji su nastanjivali Zemlju i nestali. Kazuje o poslanicima, ženama (Luta i Nuha a.s., Faraona i Merjemi); insektima: pčeli, mravu, pauku, pticama; osobama bez imena, neodređenom mjestu i datumu dešavanja. Takvim načinom kazivanja Kur'an stalno podsjeća, upozorava i odgaja. On nam ne pruža jednu sliku, jedan događaj na koji se treba usmjeriti i o njemu misliti. Naprotiv, pruža nam cijelu lepezu likova i događaja koji se smjenjuju, koje treba promišljati i koji nas stalno drže budnim.

Značenje riječi *qasas* (kazivanje)

Riječ *qasas* (kazivanje) u arapskom jeziku znači „praćenje traga“. Tako Arapi kažu: *قصصت أثره* tj: „Pratio sam ga.“ A Uzvišeni Allah jezikom majke Musaa alejhisselam kaže:

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّبِهِ

I ona reče sestri njegovoj: - Idi za njim! (El-Kasas, 11), tj. prati ga kako bi vidjela ko će ga uzeti.

Riječ *qasas* je glagolska imenica. Uzvišeni Allah kaže:

فَأْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا

I njih dvojica se vratiliše putem kojim su bili došli. (El-Kehf, 64), tj. vratili su se prateći trag kojim su došli.

Pratiti trag, pratiti životni put pojedinca ili zajednice, pratiti događaje znači pisati povijest. Riječ *qasas* također ima značenje vijesti koje se prate. Uzvišeni veli:

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ

To je, zaista, istinito kazivanje.“ (Alu Imran, 62)

I kaže:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni.“ (Jusuf, 111)

Riječ *qissa* znači događaj, vijest, situacija, stanje.

Kur`anska kazivanja su obavijesti o stanjima prošlih zajednica, prethodnim vijestima i stvarnim događajima. Kur`an obuhvata puno prošlih događaja, historiju naroda, spominjanje država i staništa, praćenje vijesti svakog naroda i pripovijeda o njima u slikama koje govore o onome na čemu su oni bili. (Al-Qattan, 1995: 316-317) Jedna cijela sura u Kur`anu nosi naziv *El-Qasas* (Kazivanje).

U našim prijevodima Kur`ana riječ *qasas* je različito prevedena: kazivanje, povijest, doživljaj, priča itd. Besim Korkut - **događaj**:

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ

Objavljujući ti ovaj Kur`an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo, iako prije njega nisi doista ništa znao. (Jusuf, 3)

Pandža-Čaušević - **priča**:

Mi ti pričamo najljepšu priču, time što ti objavljujemo ovaj Kur`an (ovu suru). Ti zaista to nisi znao prije.

Enes Karić - **pripovijest**:

*Mi tebi pripovijedamo najljepše **pripovijesti** objavljujući ti Kur'an ovaj, iako si doista prije njega bio ti od onih koji ništa nisu znali!*

Ali Riza Karabeg - **povijest, doživljaj**:

*Mi ćemo tebi (o Muhamede) ispričati najljepšu, među povijestima otkrivenim ti u ovom Kur'anu, **povijest** o kojoj ti dosad nisi pomišljao.*

فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ

*Kad dođe Musa njemu i ispriča mu svoje **doživljaje**. (El-Qasas, 25)*

Sličan termin je *nebe'* (vijest) koji se također upotrebljava u Kur'anu kada se želi prenijeti neki događaj, kazivanje.

تَتْلُو عَلَيْكَ مِنْ نُبَأِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

*Mi ćemo ti kazati neke **vijesti** o Musau i faraonu, onako kako je bilo, i to za one ljude koji vjeruju. (El-Kasas, 3)*

وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَنْبِئُ بِهٖ فِتْنًا لَكَ ۗ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ

*A ove **vijesti** koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena. (Hud, 120) (Dautović, 2008: 108)*

Terminološki ova riječ *qasas* znači obavijest o situaciji koja ima svoje etape koje slijede jedna poslije druge. Ona je sredstvo izražavanja o životu ili određenom segmentu života koje govori o jednom ili više događaja koji su sukcesivno povezani i imaju početak i kraj.

Shodno svemu prethodno spomenutom, kazivanja su jedno od sredstava izražavanja putem nizanja i praćenja predanja i istraživanja događaja koji su se desili u minulim vremenima koje su ljudi zaboravili ili prolaskom vremena zapostavili. Njihovi dijelovi su sukcesivno čvrsto povezani i imaju početak i kraj. Svrha ovih kazivanja je da se ljudima skrene pažnja na njih kako bi im bili pouka, poruka i savjet. (Mohamed Kamil Hasan, 9)

Uzvišeni veli:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni.
(Jusuf, 111)

Kur`anska kazivanja su najistinitija kazivanja shodno riječima Uzvišenog:

وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

A čije su riječi od Allahovih riječi istinitije? (En-Nisa, 87)

A to je zbog toga što su ona u potpunosti bila identična činjeničnom stanju.

Ona su i najljepša kazivanja shodno riječima Uzvišenog:

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ

Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo. (Jusuf, 3), a to je zato što se ona oslanjaju na najveće stepene savršenstva u stilistici i veličanstvenom značenju.

Ona su i najkorisnija kazivanja shodno riječima Uzvišenog:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. (Jusuf, 111), a to zbog njihovog snažnog utjecaja na popravljavanje srca, djela i morala.

Vrste kur`anskih kazivanja

Postoje četiri vrste kur`anskih kazivanja:

1. Kazivanja o poslanicima koja sadrže pozivanje njihovih naroda, mudžize sa kojima ih je Allah pomogao, stav njihovih protivnika prema njima, etape i razvoj pozivanja i završetke vjernika i onih koji su ih u laž utjerivali, poput kazivanja o Nuhu, Ibrahimu, Musau, Harunu, Isau,

Muhammedu i drugim poslanicima i vjerovjesnicima, sallallahu alejhi ve sellem.

2. Kur'anska kazivanja povezana s prošlim događajima i ljudima koji nisu bili poslanici, poput kazivanja o onima koji su iz straha od smrti iz zemlje svoje pobjegli - a bijaše ih na hiljade, o Talutu i Džalutu, o sinovima Ademovim, o stanovnicima pećine, o Zul-Karnejnu, o Karunu, o onima koji nisu subotu poštivali, o Merjemi, o onima koji su rovove iskopali, o vlasnicima slona i dr.

3. Kazivanja koja se odnose na događaje koji su se dogodili u vrijeme Allahovog Poslanika s.a.v.s, poput bitke na Bedru i bitke na Uhudu u suri Alu Imran, bitke na Hunejnu i Tebuku u suri Et-Tevbe, bitke saveznika u suri Al-Ahزاب, Hidžre, Mi'radža i tako dalje. (Al-Qattan, 1995: 317)

4. Kazivanja o gajbu, nevidljivom svijetu: to su kazivanja o događajima koji se crpe iz ahiretskih događaja. Iako su informacije o gajbu nepoznate čovjeku, Allahu Uzvišenom poznato je i znano sve o tom svijetu. Od tih kazivanja su izvođenje Isaa a.s. kao svjedoka protiv onih koji su ga uzeli za Boga. (Shahata, 1976: 27)

Neki mufessiri podijelili su kur'anska kazivanja na dvije vrste: historijska i poredbena. Prva vrsta predstavlja iznošenje i potvrdu historijskih činjenica i stvarnih događaja, dok druga objektivno analizira i sagledava te događaje u poredbenom kontekstu.

Ove dvije vrste kazivanja nisu međusobno oprečne, jer nekada se o historijskim događajima kazuje u poredbenoj formi kroz navođenje primjera, kao što je kazivanje o stanovnicima grada, tako da se ova poredbena kazivanja ubrajaju u vrstu kazivanja koja završavaju smrću junaka na putu istine. Njegova smrt, iako naizgled predstavlja poraz, u suštini prezentira pobjedu principa u koje je vjerovao, kojima je pozivao i radio na njihovim ostvarenju, a njegov veliki uspjeh je u postizanju zadovoljstva Uzvišenog Allaha i Dženneta.

Primjer historijskog kazivanja jeste kazivanje o mekkanskim

mušricima koji su Poslanika s.a.v.s. utjerivali u laž zato što ih je upozorio na kaznu koja će se spustiti na njih, kao što je bio slučaj sa stanovnicima grada koji su ubili vjernika koji ih je pozvao da slijede Poslanika. Svemogući Allah se rasrdio na njih i ubrzao im kaznu:

بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُحْسِنُونَ مِنْ قَبْلُ ۗ وَأَلْوَدُّوا لِعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

Ne, ne! Njima će očevidno postati ono što su prije krili; a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci, i rekli bi: - Nema života osim na ovome svijetu i mi nećemo biti oživljeni! (El- En'am, 28-29)

„S druge strane, Khalefullah razlikuje tri vrste kur'anskih kazivanja: historijska (*tarikhiyye*), parabole (*temthilijje*) i mitska (*usturijje*). U prvima su historijske ličnosti (uglavnom poslanici i vjerovjesnici), a generacije su događaje koje tretiraju ova kazivanja smatrale povijesnim. U drugima je riječ o događajima za koje su savremenici tvrdili da imaju cilj nešto slikovito pojasniti i da nije bitno da li su se ti događaji dogodili ili nisu. U trećima je riječ o legendama, mitovima, pričama, bajkama... na osnovu kojih je izgrađeno kazivanje kojim se ostvaruje neki cilj iz vjerske nauke ili se pojašnjava neka činjenica iz fizičkog svijeta ili neko pitanje kada je svako od ovih troje teško za shvatanje. Građa ovakvih kazivanja nije sama sebi cilj već se ona uzima samo kao sredstvo za postizanje nekog višeg cilja.“ (Latić, 2001: 286; vidi Khalefullah, 1999: 162-211)

Važnost kur'anskih kazivanja

Kazivanja o poslanicima su jedan od najvažnijih argumenata koje Kur'an koristi pri raspravama sa onima koji se suprotstavljaju Kur'anu, pri ukazivanju na radosnu vijest o nagradi i sticanju Allahovog zadovoljstva, opomeni da se klonimo grijeha, objašnjavanju osnova islamske da've i njenih ciljeva, učvršćivanju srca poslanika i onih koji ga slijede i u dokazivanju istine poslanstva Muhammeda s.a.v.s. Zato su

kur'anska kazivanja veoma važna i korisna, a njihova važnost i korist se ogleda u sljedećem:

1. Objašnjenje postulata pozivanja Allahovoj vjeri i obznanjivanje osnova zakona i načela sa kojim se šalje svaki poslanik. Uzvišeni Allah kaže: وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ - *Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!"* (El-Enbija, 25)

2. Učvršćivanje srca Allahovog poslanika s.a.v.s. i srca ummeta da ustraju u Allahovoj vjeri i povećavanje uvjerenja vjernika u Allahovo pomaganje Istine i njenih pobornika i neminovan poraz neistine i njenih sljedbenika. Uzvišeni Allah veli: وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ: وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ: فِي هَذِهِ الْحَقِّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ - *I sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena.* (Hud, 120)

3. Potvrđivanje prethodnih Poslanika, oživljavanje sjećanja na njih i ovjekovječivanje njihovih uloga.

4. Isticanje iskrenosti Muhammeda s.a.v.s. u njegovom pozivanju, misiji i onome o čemu nas je obavijestio o stanju prošlih zajednica kroz vjekove i generacije.

5. Donošenje dokaza protiv sljedbenika Knjige za to da su prikrivali Uputu i dokaze jasne sadržane u prijašnjim poslanstvima i nebeskim knjigama kako bi se potvrdio njihov originalni sadržaj i ukazalo na njihovu iskrivljenost i neoriginalnost, kao u riječima Uzvišenog:

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ ۗ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ - *Svaka hrana je bila dozvoljena sinovima Israilovim, osim one koju je Israil sam sebi zabranio prije nego što je Tevrat objavljen bio. Reci: "Donesite Tevrat pa ga čitajte, ako istinu govorite!"* (Alu Imran, 93)

6. Kur'anska kazivanja su vrsta književnosti mile sluhu slušaoca putem koje se na drag i mio način u duši i svijesti urezuju kur'anska

značenja i poruke. Tako Allah Uzvišeni kaže: لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي الْأَلْبَابِ - *U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni.* (Jusuf, 111) (Al-Qattan, 1995: 317-318)

7. Obznanjivanje Allahovog propisa po pitanju onoga što ta kazivanja sadrže shodno riječima Uzvišenog: وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُرْدَجَرٌ حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ ۖ فَمَا تُغْنِ التُّذْرُ - *I dolaze im vijesti koje ih trebaju odvratiti - mudrost savršena, ali opomene ne koriste.* (El-Kamer, 4-5)

8. Pokazivanje Allahove pravednosti time da će kazniti one koji poslanike u laž utjeruju. Uzvišen Allah o njima kaže: وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ وَوَمَا ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ۖ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ - *Mi nismo prema njima bili nepravedni, već oni sami prema sebi. I kada bi pala naredba Gospodara tvoga, ništa im nisu pomogla božanstva njihova kojima su se, a ne Allahu, klanjali.* (Hud, 101)

9. Obznanjivanje Allahove blagodati o nagrađivanju vjernika shodno riječima Uzvišenog: إِلَّا آلَ لُوطٍ ۖ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحْرِ نَعْمَةٍ مِّنْ عِنْدِنَا ۖ كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ - *Samo ne na Lutovu porodicu, nju u svitanje spasismo, iz milosti Naše. Eto, tako Mi nagrađujemo one koji zahvaljuju.* (El-Kamer, 34-35)

10. Tješnje Poslanika s.a.v.s. zbog onoga što ga je zadesilo od onih koji su ga u laž utjerivali shodno riječima Uzvišenog: وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ ۖ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۖ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا - *Ako te oni u laž utjeruju, pa - i oni prije njih su poslanike u laž utjerivali, a oni su im očigledna čuda donosili, i listove, i Knjigu svjetilju. I Ja sam onda kažnjavao one koji nisu vjerovali, a kakva je samo bila kazna Moja!* (Fatir, 25-26)

11. Ohrabivanje vjernika da ustraju u vjerovanju i povećavaju ga putem isticanja da su spašeni oni koji su vjerovali prije njih i da su pobjednici bili shodno riječima Uzvišenog: فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمِّ ۖ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ - *Odazvasmo mu se i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike.* (El-Enbija, 88)

12. Upozorenje nevjernicima da ne nastavljaju sa svojim

nevjerovanjem navođenjem načina na koje su skončali njihovi prethodnici. U tom pogledu Uzvišeni Allah kaže: أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ - فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا - *Zašto oni ne idu po svijetu da vide kakav je bio konac onih prije njih? Njih je Allah istrijebio, a to čeka i ostale nevjernike.* (Muhammed, 10)

13. Potvrđivanje poslanstva Poslanika s.a.v.s. jer vijesti o prijašnjim zajednicama ne zna niko drugi osim Uzvišenog Allaha jer Uzvišeni Allah kaže: تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْعُيُبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا - *To su nepoznate vijesti koje ti Mi objavljujemo; ni ti ni narod tvoj niste prije ovoga o tome ništa znali.* (Hud, 49) I kaže: أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ . وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ . لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ - *Zar do vas nije doprla vijest o onima prije vas, o narodu Nuhovu, i o Adu, i o Semudu, i o onima poslije njih? - Samo ih Allah zna!* (Ibrahim, 9) (Al-`Usaymin, 2001: 53-54)

Mudrost u ponavljanju kur`anskih kazivanja

Kur'an sadrži mnogo kazivanja koja se ponavljaju na više mjesta, tako da se jedna priča može spomenuti više puta u njemu. I kao što se kur'anski ajeti nadopunjuju i pojašnjavaju, tako je isto i sa kazivanjima o prošlim narodima i njihovim sudbinama. Mnoga od tih kazivanja ponavljaju se u Kur'anu, pa se nekima, koji se prvi put ili rijetko susreću sa Kur'anom, čini da je to ponovno opetovanje i ponavljanje bez svrhe i poruke. Naprotiv, svako to kazivanje, bez obzira koliko puta se ponavlja, na kojim mjestima se ponavlja, ima svoju svrhovitost, svoju poruku u kontekstu sure u kojoj je objavljeno, u poređenju sa istim ili sličnim kazivanjem na drugome mjestu, a i samo za sebe. Isto tako, ova kazivanja na jednome mjestu u Kur'anu su opširna, kako bi shvatili poruku i značenje, a onda se na drugome mjestu samo ovlaš dotiče tog kazivanja, da bi nas podsjetio na to značenje i poruku koja se ne smije gubiti iz vida i pamćenja.

Ponavljanjem se svaki put istakne novi ili drugi element kazivanja, ili se isti događaj sa istom tematskom cjelinom izražava različitim

slikama i riječima. „Takva promjena perspektive u kazivanjima koja se ponavljaju na različitim mjestima u kur`anskom tkanju uvjetuje da Kur`an nikada ne bude dosadan svojim recipijentima bez obzira koliko ga puta ponavljali, što je jedan od posebnih dokaza njegova 'idžaza.“ (Latić, 2001: 314)

Neka kur`anska kazivanja navode se samo jednom poput priče o Lukmanu i stanovnicima pećine. A neka druga se opet ponavljaju prema potrebi i dobrobiti. Ova kazivanja se ne ponavljaju na isti način, već se razlikuju u dužini i kratkoći, mehkoći i jačini i navođenju nekih dijelova na jednom mjestu bez njihovog navođenja na drugom. Mudrost ovog ponavljanja ogleda se u sljedećem:

1. Pokazivanje stilistike Kur`ana i njenih najviših stepena: Jedna od specifičnosti stilistike je navođenje jednog značenja u raznim oblicima. Ponovljeno kazivanje se na svakom mjestu navodi u formi koja se razlikuje od one druge i formulira se po kalupu koji se razlikuje od prethodnog te čovjeku ne dosadi to ponavljanje već se u njemu uspostavljaju nova značenja koja ne nalazi u tom kazivanju čitajući ga na drugom mjestu.

2. Jačina kur`anske nadnaravnosti ('idžaza): Navođenje jednog značenja u različitim oblicima uz nesposobnost Arapa da dođu sa samo jednim od tih oblika još je značajnije kao izazov.

3. Pridavanje važnosti predmetu kazivanja kako bi se omogućilo djelovanje njegovih pouka na dušu i svijest, jer je ponavljanje metoda pritvrđivanja i znak pažnje. Najbolji primjer za to je kazivanje o Musau i Faraonu, jer ono u najpotpunijem obliku predstavlja borbu između istine i neistine. Treba imati u vidu i to da se kazivanje ne ponavlja u istoj suri bez obzira koliko se puta ponovilo u Kur`anu.

4. Razlika u svrsi zbog koje se kazivanje navodi tako da se spominju neka njegova značenja koja opravdavaju svrhu navođenja na jednom mjestu, a ističu druga na ostalim mjestima u skladu sa različitim zahtjevima situacija. (Al-Qattan, 1995: 318-319)

5. Isticanje važnosti tog kazivanja jer njegovo ponavljanje ukazuje na to da mu se pridaje važnost.

6. Uzimanje u obzir vremena i stanja onih kojima se Kur'an njime obraća. Stoga, kratkoću i oštrinu često vidite u kazivanjima koja se nalaze u mekanskim surama, a suprotno tome u medinskim.

7. Očitost istinitosti Kur'ana i njegove božanske izvornosti imajući u vidu da se navode raznovrsna kazivanja bez oprečnosti u njima. (Al-'Usaymin, 2001: 54-55)

Odgajanje i obrazovanje sa kur'anskim kazivanjima

Kazivanje u islamskom obrazovanju ima odgojnu i obrazovnu funkciju koja nije postignuta nekim drugim vidom jezičke interpretacije. To je zbog toga što kur'ansko kazivanje posjeduje odlike koje uzrokuju ogromne i precizne psihičke i pedagoške uticaje koji su vremenski dugoročni uz izazivanje topline emocije, vitalnosti i kretanja u duši, što čovjeka tjera da promijeni svoje ponašanje i obnovi svoju odlučnost u skladu sa zahtjevima kazivanja, njegovim uputama i zaključcima, te poukama iz njega.

Kur'anska kazivanja su bogate pedagoške riznice koje uveliko mogu pomoći pedagozima da budu uspješni u svom poslu. U kazivanjima o poslanicima i prijašnjim narodima zakoni su koji vladaju ljudskim društvima. Pored svega toga, ona odražavaju historiju ljudskog roda, životno i pedagoško iskustvo prijašnjih naroda i najvećih pedagoga, poslanika alejhisselam. Uspješan pedagog bi trebao samo znati da sve to pretoči ili prilagodi savremenim prilikama i zahtjevima i intelektualnom nivou učenika.

Najvažnije odgojne karakteristike kur'anskih kazivanja su:

1. Kazivanje privlači čitatelja ili slušatelja i budi mu pažnju, bez odgađanja ili zatezanja, čineći da on stalno razmišlja o njegovim značenjima, prati njegove situacije i scene i bude pod uticajem njegovih likova i tematike do posljednje riječi.

Kazivanje, u svom najpotpunijem obliku, često počinje navođenjem zahtjeva, obećanja, upozorenja na opasnost i tome slično, što se naziva čvorom kazivanja, koji se može dodatno još više zakomplicirati. Prije nego što dođe do rješenja ovog čvora, zahtjeva ili drugih poteškoća, kazivanje se isprepleće, te povećava čežnju i pažnju čitatelja ili slušatelja i želju za rješenjem ili rezultatom.

Na početku priče o Jusufu, na primjer, predstavljeni su čitatelju ili slušatelju Jusufovi snovi popraćeni Allahovim obećanjem, izgovorenim riječima njegovog oca, o svijetloj budućnosti i Allahovim blagodatima koje se daju siromašnoj i djelimično posrnuloj porodici, koja doziva Allaha.

Slijede jedna za drugom nesreće i problemi za junaka kazivanja (Jusufa a.s.) i čitalac nastavlja svoje zanimanje čekajući s nestrpljenjem ostvarenje Allahovog obećanja i okončanje pomenutih nedaća i problema.

2. Kur'ansko i poslaničko kazivanje bavi se ljudskom psihom u njenoj cjelovitoj stvarnosti, predstavljenoj u najvažnijim modelima koje Kur'an želi osvijetliti ljudskom biću i skrenuti pažnju na svaki model s obzirom na njegovu važnost, nudeći iskren prikaz koji odgovara mjestu i postiže odgojni cilj njegovog predstavljanja. U priči o Jusufu predstavlja model strpljivog čovjeka u liku Jusufa u nedaćama na putu pozivanja Allahovoj vjeri i model žene koja živi u izobilju i raskoši kojoj se srce ispunilo ljubavlju i požudom, što je navodi da pokuša da počini zločin, a zatim zatvori iskrenog i nevinog čovjeka, koji nema drugog grijeha osim uzdizanja iznad dunjaluka, predanosti Svom Gospodararu i poštivanja Njegovih naredbi.

Zatim predstavlja model braće Jusufove: zov ljubomore, zavisti, mržnje, zavjere, manevrisanja, suočavanja sa efektima zločina, slabosti i zbunjenosti pred ovom konfrontacijom.

I na kraju Jakubov model: ožalošćeni otac koji voli i smireni poslanik koji je povezan sa svojim Gospodarom.

Kur'an predstavlja sve ove ljudske modele na realan, čist i nenametljiv način bez navođenja bestidnosti i zavođenja čitatelja putem nemoralna ili zločina, kao što to čine autori priča koje nazivaju realnim ili prirodnim, koji su pioniri neznanja dvadeset prvog stoljeća. Jedan od najvažnijih ciljeva kur'anskog kazivanja je moralno odgajanje kroz istinsko liječenje ljudske duše.

Kur'ansko kazivanje nije strano ljudskoj prirodi, niti se njiše u čistoj melekskoj atmosferi, jer je došlo kao lijek za aktualna dešavanja i stvarnost ljudskih bića. A ljudska stvarnost se liječi isključivo navođenjem ljudskih strana slabosti i greške koje su u njihovoj biti. Zatim se opisuje druga stvarna i uzdizanju posvećena strana koja predstavlja poslanike vjernike, kojoj se kazivanje ponovo vraća ili završava kod nje nakon strpljenja, podnošenja, borbe i ustrajnosti radi liječenja te slabosti, nedostatka, ljudske degradacije i pada u ponor politeizma i nevjerovanja ili kaljugu poroka time što će probuditi ambicije i podstaći dušu na uzdizanje, koliko je to moguće, do najviših visina, gdje se kazivanje završava pobjedom Allahovog poziva i opisom poražavajućeg kraja politeista i nevjernika koji su se predali slabosti, nedostacima i zabludi i nisu se odazvali pozivu svoga Gospodara da se očiste.

3. Kur'ansko kazivanje usađuje od Allaha date emocije i to:

a) Izazivanjem osjećaja poput straha i iščekivanja, poput zadovoljstva, opuštenosti i ljubavi, poput odvratnosti i mržnje. Sve se to potencira u sadržaju i nakanama kazivanja, uključujući prekrasan opis i odabrane događaje koji se u njemu nalaze. Kazivanje o Jusufu, na primjer, usađuje i učvršćuje strpljenje i pouzdanje u Allaha i nadu u Njegovu pomoć, nakon izazivanja emocije bojazni za Jusufa, a zatim zadovoljstva njegovim preuzimanjem položaja ministra.

b) Usmjeravanjem svih tih osjećaja da se sakupe u jednom rezultatu sa kojim priča završava. Tako se, na primjer, usmjerava entuzijazmom čitatelja ili slušatelja kazivanja prema Jusufu i njegovom ocu, sve dok se na kraju kazivanja sa zahvalom Allahu ne susretne. Isto tako se

usmjerava mržnja prema zlu koje su počinila braća Jusufova sve dok ne priznaju svoju grešku i njihov otac na kraju kazivanja ne zatraži oprost za njih.

c) Emocionalnim sudjelovanjem, gdje se čitatelj ili slušatelj stapa s emocionalnom atmosferom kazivanja i time doživljava uzbuđenja sa njegovim akterima. Tako u kazivanju o Jusufu čitatelja obuzima strah ili tjeskoba kada žele ubiti Jusufa, pa ga baciti u bunar, a onda emocije popuštaju njegovim izbavljenjem iz nevolje. Zatim se čitatelj vraća u neizvjesnost kada Jusuf ulazi u kuću upravnika koji ga je otkupio. I tako čitatelj živi s Jusufom u zatvoru kada doziva Allaha, sve dok se ne obraduje njegovom izbavljenju iz zatvora, a onda i preuzimanju jednog od ministarstava Egipta i spašavanju njegovog oca od tuge. A Jusuf je u svemu tome Allahov poslanik i pozivač u njegovu vjeru.

4) Kur`ansku priču karakterizira intelektualno zadovoljstvo temom kazivanja.

a) Putem nadahnuća, zavođenja i prelaska iz jednog stanja u drugo, da nije bilo Jusufove istinske vjere ne bi strpljivo podnio usamljenost u bunaru i ne bi bio postojan u kući žene upravnika u borbi protiv bluda i udaljavanju od grijeha. Ovi predivni događaji ukazuju čovjeku na važnost i ispravnost principa glavnog aktera kazivanja, impresioniraju ga njegove pozitivne osobine i njegove pobjede nakon dugog strpljenja i upornosti, pa poprima te osobine i oponaša ih čak iako mu to nije namjera. Štaviše, on neprestano ponavlja neke od tih situacija, zamišlja ih i oživljava zbog siline njihovog uticaja na njega.

b) Kroz razmišljanje i meditaciju: kur`anska kazivanja nisu lišena intelektualnih dijaloga u kojima istina pobjeđuje, čime postaju značajna i obiluju događajima i rezultatima koji dokazuju njihovu istinitost, ostavljanje dubokog dojma u duši, uticaj na društvo te Božju potporu njima. U kazivanju o Jusufu nalazimo dijalog između njega i dva mladića koji su boravili s njim u zatvoru i koje je pozvao da vjeruju u Jednog Jedinog Allaha. Kazivanje o Nuhu je dijalog između istine i neistine, kao i kazivanje o Šuajbu, Salihu i drugim poslanicima:

logičan dijalog podržan argumentom i dokazom koji prožimaju kazivanje, a potom nesreće snalaze sljedbenike neistine i Allah daje da pobijedi istina u rezultatu priče ili uništava laž i njene sljedbenike, demonstrirajući logičku i intelektualnu uvjerljivost, emocionalno uzbuđenje, nadahnuće, ljubav prema glavnim junacima i urođeni nagon ljubavi prema moći i oponašanju moćnih. Svi se ti faktori demonstriraju i kombiniraju, poduprti ponovnim ponavljanjem. Neka kur'anska kazivanja se toliko ponavljaju da vode ka obrazovanju božanske koncepcije života, vjerovanja, Sudnjeg dana i sveobuhvatne spoznaje svih aspekata božanskog zakona. Ona također uzrokuju da se formira osjećanje ljubavi u ime Allaha, mržnja prema nevjerovanju, entuzijazam za Allahovu vjeru, njene zaštitnike i Allahove poslanike, odanost Allahu i svrstavanje pod Njegov bajrak, ispravno ponašanje prema Allahovom zakonu i odgovorno ophođenje prema njegovim zapovijedima. Ovim kur'ansko kazivanje ukrašava biće rastućih naraštaja intelektualnim, emocionalnim i moralnim aspektima božanskog odgoja. (Qutb, 2003: 1949-1951)

Svrha kur'anskog kazivanja

Kur'ansko kazivanje nije isključivo umjetničko djelo bez uputnih ciljeva, već je ono jedno od mnogih sredstava Kur'ana za postizanje božanskih ciljeva vjerovanja, ono je jedno od sredstava za implementiranje pozivanja u islam i njegovo potvrđivanje.

Kur'anski izraz, međutim, kombinira između vjerskih i umjetničkih ciljeva. Zbog toga, kur'ansku priču karakteriziraju odgojne i umjetničke osobine, od kojih su neke bile spomenute na prošlim stranicama na kojima smo primijetili kako kur'anska kazivanja umjetničku ljepotu čine intencionalnim sredstvom za emocionalni uticaj, buđenje emocija i obrazovanje osjećaja naklonosti prema Allahovoj uputi.

Izložit ćemo čitaocu neke svrhe kur'anskog kazivanja kako bi svaki odgajatelj istih bio svjestan:

1. Jedna od najvažnijih svrha kur'anskog kazivanja je uzimanje pouke.

Da bismo shvatili i razumjeli svrhu i potpunu sliku kur'anskih kazivanja, mjesto i ulogu događaja u kontekstu kur'anske misli, kur'anskog izraza i načina literarno-umjetničkog kazivanja, nevažna je povijesna strana događaja u odnosu na pouku i poruku koju ovi događaji kriju u sebi, što, ustvari, predstavlja cilj njihovog spominjanja u Kur'anu. Zato Uzvišeni Allah poslije navođenja ovih kazivanja poručuje:

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

Zato uzmite iz toga pouku, o vi koji ste razumom obdareni! (El-Hašr, 2)

Pouka koju uzimamo iz kur'anskih kazivanja ima puno oblika, a najvažniji su: obznanjivanje lijepog završetka vjernika, koji su ustrajni na putu istine, udaljili se od puta laži, iskreno se Allahu pokajali i zahvaljivali Mu na Njegovim blagodatima koje su koristili u onome s čime je On Uzvišeni zadovoljan, a ne u onome što izaziva Njegovu srdžbu. Primjer za to imamo u kazivanju o Sulejmanu, Zul-Karnejnu, stanovnicima pećine, narodu Junusovom itd.

Navođenje lošeg završetka nevjernika koji su bili uporni u nevjerovanju i nisu slušali savjete svojih poslanika alejhisselam, voljeli su više sljepoću od upute i nijekali Allahove blagodati upotrebljavajući ih u grijesima, a ne u djelima pokornosti Allahu. Primjer za to imamo u kazivanju o Karunu, stanovnicima Sabe itd.

2. Potvrđivanje Objave i poslanice te postizanje ubjeđenja da Muhammed s.a.v.s., koji je nepismen, ne čita i nije poznato da je ikada sjedio sa rabinima Jevreja i monasima kršćana, recitira svom narodu ova kazivanja iz govora svog Gospodara. Neka od njih su precizna i detaljna i nema sumnje za razumom obdarenog da je to Objava od Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik koji prenosi poruku svoga Gospodara. Kur'an tekstualno navodi ovaj cilj u uvodima nekih kazivanja ili na njihovom kraju. Tako na početku sure Jusuf stoji:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku da biste razumjeli. Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo iako prije njega nisi doista ništa znao. (Jusuf, 2-3)

A u suri Hud nakon kazivanja o Nuhu stoji:

تِلْكَ مِنْ أَتْبَاءِ الْعَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ ۖ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا

To su nepoznate vijesti koje ti Mi objavljujemo; ni ti ni narod tvoj niste prije ovoga o tome ništa znali. (Hud, 49)

3. Pokazati da je cjelokupna vjera od Allaha

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam vaš Gospodar, zato se samo Meni klanjajte! (El-Enbija, 92)

4. Allah pomaže Svoje poslanike i one koji vjeruju, Milostiv je prema njima, spašava ih iz poteškoća i nedaća i upućuje ih na činjenicu da su svi vjernici jedan ummet od doba Adema i Nuha a.s. do vremena Muhammeda s.a.v.s. te da je jedan Bog i Gospodar svih ljudi.

Karakteristika kur'anskog stila je ponavljanje nekih ajeta i formulacija koje su ugrađene u pripovijedanje u pravilnom uzorku u različitim kazivanjima prezentiranim zajedno kao jedna grupa. Često su kazivanja o velikom broju poslanika kombinirana u jednoj suri, prezentirana brzo i na poseban način kako bi podržala tu činjenicu, kao što je to slučaj u suri El-Enbija, gdje se spominju: Musa i Harun, a potom i kratak pregled priče o Ibrahimu i Lutu, te kako ih je Allah spasio i uništio njihove narode. Zatim se navodi i kazivanje o Nuhu i dio vijesti o Davudu i Sulejmanu te blagodatima koje im je Allah dao. Onda se spominje Ejub i momenti kada ga je Allah spasio od zla, a potom i Ismail, Idris i Zul-Kifl, a svi su oni bili strpljivi i Allahu odani. Poslije toga Allah nam počinje i kazivanje o Zunnunu:

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا

I Zunnunu kada srdit ode.. (El-Enbija, 87) i nastavlja:

فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ ۖ وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ

Odazvasmo se i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike. (El-Enbija, 88)

A onda Uzvišeni spominje Zekeriju i kaže:

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

Zekerijjau se – kada zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Ti si jedini vječan! (El-Enbija, 89)

فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَعَبًا وَرَهَبًا ۚ وَكَانُوا لَنَا حَاشِعِينَ

Odazvasmo i, izliječivši mu ženu, Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni. (El-Enbija, 90)

Uzvišeni Allah je zapečatio ovaj niz poslanika vijestima o Merjemi i njenom sinu Isau alejhisselam:

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابِنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

A i onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u njoj život udahnusmo i nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo. (El-Enbija, 91)

Zatim se Allah direktno obraća svim poslanicima i njihovim sljedbenicima riječima:

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

Ova vaša vjera – jedina je prava vjera, a Ja sam vaš Gospodar, zato se samo Meni klanjajte! (El-Enbija, 92)

Ovim časnim ajetom objašnjava se određivanje izvorne svrhe ove duge povorke, a ona je da svi poslanici ispovijedaju jednu vjeru i pokorni su Jednom Gospodaru kojeg Jedinog obožavaju i nikoga Mu ravnim ne smatraju. A kada pregledavamo vijesti svakog poslanika ustanovimo da ga je Allah ohrabrio, pomogao i spasio ga iz nevolje koja ga je zadesila ili tjeskobe u koju je skoro trebao pasti, kao što je spasio

Zunnuna (Junusa) i uslišio dovu Zekeriji, ili kao što je spasio Ibrahima koji skoro da je izgorio u vatri i da On, Uzvišen neka je, daje blagodati Svojim poslanicima i onima koji vjeruju ako strpljivi i iskreni budu kao što je dao blagodat pobjede Davudu i blagodat vlasti Sulejmanu, pa su na tim blagodatima bili zahvalni svome Gospodar.

5. Moralno odgajanje kroz istinsko liječenje ljudske duše. Kur'an predstavlja dokument koji od prve do posljednje stranice ukazuje na moralne vrijednosti koje su potrebne za kreativno ljudsko djelovanje. Može se slobodno kazati da je osnova interesiranja Kur'ana čovjek i njegovo moralno popravljanje, koje je vezano za vjerovanje i djelovanje. Kur'an tim svojim uputama označava i pokazuje put čovječanstvu koji će ih voditi njihovom Stvoritelju i učiniti ih potpuno pokornim i poslušnim samo Njemu. Ljudske moralne vrijednosti su iscrtane i prikazane kroz različite forme kazivanja. Nekada Allah Uzvišeni naređuje, nekada savjetuje, nekada navodi primjere, događaje kako bi slikovito ukazao na moralne vrijednosti. Kur'an se ima čitati prvenstveno kao Božija Riječ, kao izvor moralnog vođstva za čovječanstvo, jer će nam tako otkriti svu raskošnost i ljepotu koju njedri

6. U ovim kazivanjima jasno se primjećuje nastojanje da se vjernici ojačaju i učvrste na pravom putu i tješe kada ih brige i nesreće zadese, imajući u vidu da su i najodabraniji sojevi ljudskog roda tome bili podložni. Isto tako, ovim se učvršćuje Allahov Poslanik i njegovi ashabi da ustraju na putu Istine, jer su i drugi poslanici, prema kur'anskim kazivanjima, nailazili na poteškoće iz kojih su, uz Allahovu pomoć, izlazili kao pobjednici, te se upućuje savjet i opomena vjernicima. Kur'an Časni je pojasnio ovo značenje u riječima Uzvišenog:

وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَحْنُ بِهٖ مُؤَدَّكَ ۗ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ

Sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena. (Hud, 120)

Na koncu, tu je i uticaj na srca onih koje Kur'an poziva na vjerovanje

i upozorenje da će, ako neće da vjeruju, neizbježno propasti. U suri El-Ankebut navodi se brz osvrt na kazivanje o svakom poslaniku koji završava kaznom kojom su kažnjeni grješnici iz njegovog naroda kako bi se svi sažetci kazivanja okončali riječima Uzvišenog:

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ فَمِنْهُمْ مَن أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَّنْ أَخَذْنَا الصَّيْحَةَ وَمِنْهُمْ مَن حَسَفْنَا بِهِ
الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَن أَعْرَفْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

I sve smo prema grijesima njihovim kaznili: na neke vjetar, pun pijeska, poslali, a neke strašnim glasom uništili; neke u zemlju utjerali, a neke potopili. – Allah im nije učinio nepravdu, sami su sebi nepravdu nanijeli. (El-Ankebut, 40)

Ovim kazivanjima, u kojima se opisuje Allahova pomoć i uništavanje onih koji se suprotstavljaju poslaničkoj misiji, Allah dž.š. ohrabruje i ashabe i ostale vjernike da i njihovi napori i zalaganja, njihova davanja i odricanja imaju svoju svrhu i cilj, imaju svoj rezon, da nisu uzaludni, nesvrhoviti i neprimjećeni. Svaki taj napor vidi Uzvišeni Allah, Njegov Poslanik i vjernici, a oni će zasigurno biti nagrađeni.

اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ

Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici. (Et-Tevbe, 105)

Odgajatelj treba da se prisjeti mjesta savjeta i opomene u svakoj priči, kako bi uključio učenike i studente u dijalog koji će ih usmjeriti da ih spoznaju, budu pod njihovim uticajem i rade u skladu s tim.

7. Jedna od svrha kazivanja u islamskom odgoju jeste upozorenje ljudima na opasnost zavođenja šejtana i isticanje vječnog neprijateljstva između njega i njih od njihovog oca do Sudnjeg dana, te isticanje tog neprijateljstva kroz najdivnije i najjače kazivanje, kao i pozivanje na žestoku opreznost od svake misli u duši koja ga poziva na zlo. Pošto je ovo vječita tema, kazivanje o Ademu se ponavlja na mnogo mjesta, što poziva odgajatelja da insistira na ovoj temi i usmjeri učenike i studente na oprez od šejtanskih spletki u svakoj prigodnoj prilici. Uzvišeni Allah veli:

وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

I ne idite stopama šejtanovim; on vam je, zaista, neprijatelj otvoreni.
(El-Bekare, 208)

8. Još jedna od odgojnih svrha kazivanja je objašnjenje Allahove moći na takav način da to rezultira začuđenošću i strahom od Allaha zbog osjećanja skrušenosti, poniznosti i pokornosti Allahu, kao kazivanje o onome koga je Allah usmrtio 100 godina, a zatim ga oživio (El-Bekare, 259), kazivanje o stvaranju Adema (El-Bekare, 33-37 i Alu Imran, 59) i kazivanje o Ibrahimu i ptici koja mu je ponovo došla nakon što je na svako brdo stavio po jedan njen dio. Uzvišeni kaže:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى ۖ قَالَ أُولَئِم تُؤْمِنُ ۖ قَالَ بَلَىٰ وَلَئِن لَّيَطْمئنُ قَلْبِي ۖ قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا ۚ وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

A kada Ibrahim reče: "Gospodaru moj, pokaži mi kako mrtve oživljuješ!" – On reče: "Zar ne vjeruješ?" – "Vjerujem" – odgovori on – "ali bih da mi se srce smiri." – "Uzmi četiri ptice" – reče On – "i isijeci ih, pa pojedine komade njihove stavi na razne brežuljke, zatim ih pozovi, brzo će ti doći. Znaj da je Allah Silan i Mudar." (El-Bekare, 260) (Qutb, 2004: 117-128)

Zaključak

Kur'anska kazivanja je Allah dž.š. naveo kako bi potvrdio razne ljudske i moralne vrijednosti. Ona imaju za cilj da se bore protiv kumira i da uspostave moralne vrijednosti, ponos i ljudsko dostojanstvo. Kur'anska kazivanja djeluju umirujuće na onoga ko slijedi Uputu, jer ukazuju na predivan završetak onih koji su ponijeli breme da've (pozivanja u Allahovu vjeru), na tom putu podnijeli sve teškoće i nisu klonuli duhom radi onoga što ih je zadesilo na Allahovom dž.š. putu od strane nevjernika i neprijatelja Istine.

Ova kazivanja nemaju samo poruku za Poslanika s.a.v.s. i njegove ashabe; ona nisu sa specifičnim povodom čije se značenje i poruka iscrpljuju u jednom određenom vremenskom razdoblju i u nekom omeđenom geografskom prostoru, naprotiv, ona imaju univerzalnu, općenitu poruku za sve ljude na svakome mjestu do Sudnjeg dana.

Naime, ovim kazivanjima Uzvišeni Allah želi da ohrabri i nas danas, da očuvati vjeru, pronositi Istinu, uzdizati Riječ Njegovu nije nimalo lahka zadaća, povjerenje i misija. To nije bilo lahko Poslaniku s.a.v.s. i njegovim drugovima, ni onima poslije njih, ni nama danas. Međutim, bez obzira na poteškoće, to je časna zadaća i amanet, miraz naš koji se ne smije proćerdati, pronevjeriti i izdati. Ono što su ta kazivanja značila Poslaniku a.s. i njegovim ashabima u trenucima kada su objavljivana, treba da znače i nama danas kada god se s njima susretnemo učeći Kur'an. Dakle, oni koji traže podršku u patnji, utjehu i lijek za bol i poteškoće, za svoj da`vetski i svaki drugi hairli posao trebaju više iščitavati Kur'an, jer se Kur'an tako nudi i nadaje kao lijek, uputstvo, smjernica i putokaz. Zato je važno podsjećati one koji pouku žele na sve ove vrijednosti, na strpljivost i istrajnost, ali i one koji je ne žele, jer su tako radili i poslanici alejhimusselam.

Nadam se da su nam nakon ovog izlaganja donekle postale jasne karakteristike kur'anskih kazivanja i njihova uloga u upućivanju, usmjeravanju i uticaju na duše i svijest putem iskustava prethodnih ljudskih zajednica, prošlih naroda i predstavljanja životne putanje poslanika i vjerovjesnika - predvodnika povorke ljudske civilizacije i nositelja baklje svjetlosti i istine kroz vjekove.